دەقی کراوەی پیاسەیەکی درەنگ وەخت لەگەڵ ماغوت-دا ... سمکۆ عەبدولکەریم

(١)

دوای ئەو پیاسەیەش دەبێ ناوە ناوە سەر لە (خەمەکانی بەر ڕوناکی مانگ)ی ماغوت بدەم و بەسەری بکەمەوە.

بەڵکو ئەوە خوایە، قامچییەکەی دەوەشێنێ و شۆڕش دەست پێدەکات و ئێمەش قورتارمان دەبێت لە چنگی ئەو گەرما بەدفەڕەی تەنیا بەگوێی خۆی دەکات:

“هەموو ئەوەی دەمەوێت
بەو پێیەی خێرایی بگەمە ئاسمان
بە ئەوەی قامچییەک بدەمە دەستی خودا
تا فەلاقەمان بکات و هانمان بدات شۆڕش بکەین و
یاخی ببین”

(٢)

کۆتایی ساڵی 1989 بوو، لە کۆڕێکی شیعری لە هەولێر، کە بە ژمارەیەك لە شاعیرانی(هەولێر، ڕانیە، کۆیە) ڕێکخرابوو
که لەو ساوە بۆ ئەمڕۆ دەکاتە (٢٩) ساڵ.
هەروا دەزانم دوێنی بوو.

ئەگەر هەڵە نەبم هەر لەو ئێوارە کۆڕەدا (قوبادی جەلیزادە) شیعری (تەمتومان)ی خوێندەوە:

“بای دە…چ بایەك
مناران قوت دەکا
قەڵایان سەرنخوون
کانیاوان پڕ دەکا
لە ژەهری کێم و خوون”

کەژال ئەحمەد، تازە وەك شاعیرێکی ناسك و بە جورئەت و جوان دەردەکەوت، ئێستاش وەبیرمە کە وتی:

“بۆ ئەو ئێوارە کۆڕە براکەمیان لەگەڵ ناردوم، کە دیارە ئاماژەیەکی ڕوون بوو بۆ فەزای ئازادی، لە ڕووە کۆمەڵایەتییەکەیەوە”

ئەو شیعرەم بیر نەماوە کە کەژال خوێندییەوە، بەڵام ئەو دێڕە شیعرەم بیرە، کە مشتومڕێکی زۆری بەدوای خۆدا هێنا:

"هیچ شتێك بەم زەوییەم نابەستێتەوە، جگە لە پاژنەی پێڵاوەکانم"
ئەوە، ئەو چرکە ساتە بوو، کە بۆ یەکەم جار گوێم لەناوی "محەمەد ماغوت"ی گەورە شاعیر بوو، چونکە دواتر لە "کەژال ئەحمەد"یان هەڵداێی، کە گوایە ئەم دێڕە شیعرە، لە شیعرەکەی "ماغوت" وەرگیراوە، کە دەڵێ:

"هیچ شتێك بەو زەوییەم نابەستێتەوە جگە لە پێڵاوەکانم"

ساڵ هات و چوو، ماغوتم باشتر ناسی، بە تایبەتی کە لە شیعرێکیدا دەڵێ:

"من پاڵەوانم .. کوا جەماوەرم
من خائینم… کوا دارقەنارەم
من پێڵاوم کوا رێگام"

ئەستاش باشترم ناسی کە ئەو قسەیەی ماغوتم خوێندەوە:

"بۆ ئەوەی شاعیرێکی مەزن بیت، دەبێ ڕاستگۆ بیت
بۆ ئەوەی ڕاستگۆ بیت، دەبێ ئازاد بیت
بۆ ئەوەی ئازاد بیت، دەبێ بژیت
بۆ ئەوەی بژیت، دەبێ بێدەنگ بیت"

(٣)

بەهۆی ئەوەی کە ئەمە و ماغوت، سەر بە یەک کیشوەرین
سەر بە یەک ئاسمان و یەک جەمسەرین
بەڵام ئەمە وڵاتێکی بێدەوڵەت و ئەوان نیشتمانێکی فرە دەوڵەتن.
کەچی زامەکانمان یەک جۆر زام و ئەقڵ و مێشکمان یەک جۆر و هەر یەک توخمە.
ئەوەتانێ ماغوت ئەوەی بە نەتەوەکەی خۆی دەڵێت، وەک ئەوە وایە بە نەتەوەکەی منی بڵێت:
" وڵاتەکانمان نوقمی نەخۆشی و نەزانین و بێ ئیشی و قەرز و سەکس و کەبت و ماددەی هۆشبەر و ئوسولییەت و تایفەگەری و توندوتیژی و خوێن و فرمێسک بووە.
کەچی ئەمە سەرقاڵی نقومبوونی تایتانیکین"

(٤)

هەرچەند لە گەڵ "ماغوت"دا بە رێگادا دەڕۆم و دیقەتی ئاوازی غەم و هەناسەکانی سەر شەستەی و هەنگاوە لەسەرخۆکانی دەدەم، هەندێ زیاتر هیچ و پووچی مرۆڤەکانم بۆ دەردەکەوێت، زیاتریش ئەو تێگەیشتنەم چەکەرە دەکات، کە بەڕاستی ئەگەر پیاو کوژو خوێڕی و سەرسەری و درۆزن و دز و جاسوس و کەسەکانی نێو تاتیرەخانەکان.
هەموو ئەوانەی، شەریفەکان توڕیان هەڵداونەتە دەرەوەی بازنەی کۆمەڵگا نەبوونایە، ئەوە بە دەنیایەوە مرۆڤە شەریفەکان دونیایان دەخوارد.

وەك” زەكەریا تامر” لە پێشەكی كتێبی “ساخون وطنی” ماغوتدا دا دەڵێ:
” نیشتمانی ستەمگەران هیچ نا بەخشێتە خەڵكی لە چەوساندنەوە و زەبوونی و كەساسی زیاتر، بۆیە هەر وەلائێك بۆ ئەم نیشتمانە خیانەتە” ئەو نیشتمانەی هەمیشە بە دەستی شەریفەكانەوەیە، چا نییە مرۆڤە ناشەریفەكان لێناگەڕێن ئەوان بە كەمالی ئیسراحەت لێی پاڵكەون. لە نوستنیشدا دەبێت هەمیشە چاوێكیان زەق بێت.
عیسای برای ماغوت ئاماژە بۆ دواسەتەكانی ماغوتی برای دەكات و دەڵێ:
“ماغوت تا دواساتەكانی تەمەنی، شیعر و گۆرانی هەر بۆ برسیەتی و ترس هۆنییەوە، ئەو ماڵەكەی پڕ بوو لە خۆراكی جۆراوجۆر، بەڵام نەیدەخوارد، تا دەست بەو برسی□تییەوە بگرێت، كە لە كاتی نووستندا ئیلهامی پێ دەبەخشی”
ماغوت كاتێك بە گیرفانی بەتاڵ و برسی□تی و بێجگەرەیی و پێڵاوی كون كونەوە، بە شەقامەكانی بەیروتدا دەسوڕایەوە، نزار قەبانی شاعیر لەسەر (دانتێڵا)ی دەنووسی، كە جۆرە قوماشێكی لە ئاورشم و لۆكە دروستكراوە.
بۆیە هەمیشە لەسەر خاكی نیشتماندا كۆمەلێك جانەوەر دەژین، وەك جانەوەر لە هەوڵی یەكتر خواردندان.
(٥)
من ئێستا تێگەیشتم بۆچی لە بەرامبەر ئەو هەموو رووداوە جەرگبڕانەی بەردەوام لە نیشتمانەكەمدا روودەدەن، هێندە خەمساردم.
بۆچی لە بەرامبەر هەموو ئەوەی روودەدات كەمترین فرمێسك بە چاوەكانمدا دێنەخوارێ.
كەچی ل□ بەرامبەر بیرەوەری□ تاڵ و شیرینەكانم، گریان بەردەوام میوانمە و فرمێسك بە چاوانم وشك نابێتەوە.
رەنگە هەموو ئەو مرۆڤانەی تەواوی تەمەنیان لە نێو شەڕی بێ ئاماندا بەسەر بردوە، هەروا بن.
چونكە ناكرێ خۆت بدەیتە دەست ئەو قەدەرەی تەواوی ژیانتی داگیركردوە.
ئەگەر خۆت بدەیتە دەست ئەو مێژووە داسەپاوە، مانایەك بۆ ژیان نامێنێتەوە.
بۆیە تۆ دەبێت مانایەكی تر بە ژیان ببەخشی و هیوایەكی تر بدەیتە بەر خۆت.
لێرەوە دەتوانی بە شێوەیەكی دیكە خۆت ب□د□زیتەوە و خۆت لەم گەمارۆیە دەرباز بكەیت، كە خەریكە لە نێوت دەبات.
ئەوە، ئەو ئێوارەیە بوو، كە لە پیاسەیەكی درەنگ وەختدا “ماغوت”

پێی وتم.
ماغوت زۆر زوو لەوە تێگەیشتبوو، کە ناکرێ بۆ هەمیشە بەدیار بێ ئەقڵیی سەرکردەکانی و خەم و خەفەتی میللەتەکەی کە وەك مەڕ هەر خەریکی چەپلە کوتانن، بە دیار قسە بێ ماناکانی ئەو سەرکردانەی هەر دەزانن بقیڕێنن، دانیشێ و خۆی بخواتەوە.
“ماغوت” لە جیاتی ئەوەی فرمێسك بۆ بێ ئەقڵی ئەوان بڕێژێت، فرمێسکی بۆ بەدبەختی خۆی ڕشت، ئەو تا ژیا هەر بەدیار غەمەکانی خۆیەوە خەریکی نووسینەوەی غەمەکانی نەتەوەکەی بوو.
“ماغوت” دەڵێ:
“بۆ درێژایی جەنگی حوزەیران فرمێسکێك چییە بە چاومدا نەهاتە خوارێ، کەچی گۆرانییەکی فەیرۆز، یان نەجات، یا عەبدولحەلیم دەمگرێنێت”
(٦)
مرۆڤەکان هەمیشە لە نێوان ئومێد و پەشیمانیدا، واق وڕماون، هەندێکمان ناتوانین پشت لە ئومێدەکانمان بکەین.
هەندێکیشمان زۆرجار ناتوانین پەنجەی پەشیمانی نەگەزێین.
هەست دەکەم پەیوەندییەکی ورد لە نێوان ئەم دوو وشەیەدا هەیە.
پەیوەندییەك ناتوانین نەڵێین هەردووکیان ڕاستن.
کاتێك ماغوت لە کۆتایی ژیانیدا بە فاتیمەی هاوڕێی دەڵێت:
” ئێمە مەحکومین بە ئومێد”
فاتیمە لە وەڵامی ئەمەدا پێی دەڵێت:
” ئێمە مەحکومین بە پەشیمانی”
ماغوت تەنیا دەتوانێ سەری بۆ ڕاوەشێنێت، وەك ئاماژەیەك، بۆ ئەوەی پێی بڵێت:
” جەستەم تۆڵەی ئەوەم لێدەکاتەوە، کە چەندین ساڵە پشتگوێم خستووە”
هەرچەندە دووریی نێوان “ئومێد و پەشیمانی” ئاسمان و زەوییە، بەڵام نزیکیەکەشی لە دەربرین و تێفکریندا هەر تەنیا ئەو (و) ه ی نێوانیانە.
“بۆیە تا (و) هەبێ ناتوانین ببین بە یەک گیان لە دوو جەستەدا”
(٧)
هەموومان وەک یەک، لە مانگ ڕادەمێنین.
کە ڕاشماین، وەک یەک مانگ دەبینین.
کە بینیشمان، وەک یەک لێتێدەگەین.
کە تێشگەیشتین، کاتێک دەبینین مانگ لە جێی خۆی نەماوە.
(٨)
کەمن ئەوانەی لە دوا چرکەی تەمەن و ژیانیشیاندا هیوابەخشن.

دڵخۆشکردنی مرۆق فەلسەفەیەکی گەورەیە.
پێدانی هیواو هاندانی مرۆق، بۆ ئەوەی هەمیشە بەرز بڕوانێ و چاوی لە ئاسۆ دانەبڕێ، بە مرۆقە بوودەڵەکان ناکرێ.
هەموو فەیلەسوفەکان «هایدیگەر» نین لەدوا چرکەی روح دەرچوونیاندا بڵێن سوپاس.
لەبەرامبەر ئەو سوپاسەشدا چەند لقەدارو گەڵایەك بخەنە نێو تابووتەکەیەوە.
تۆ سەیرکە، ئەو بەم سوپاسەوە، ئەم مەرگە تاڵە، چەند شیرین دەکات، بەڵام ئێمە، ئێمەی ئێستا، ئەم ژیان و جیهانە قەشەنگ و شرینە چەند ناشرین دەکەین.
(٩)
تۆ بڵێ، کاتێك گەڵاکان زەردبوون و وەرین، چ پێویست دەکات، پێمان بڵێن ئاگاداربن، ئەمە نیشانەی هاتنی پایزە.
کە بەفر باری بۆ دەبێت نەزانین زستانێکی قورس بەڕێوەیە.
کە هێلکەمان لەبەر خۆرەتاو برژاند نەزانین ئێم هاوینێ چەندێ گەرمە.
کۆ درختەکان زووتر چرۆیان دەرکرد نەزانین ئەمسال بەهار زووتر دێگات.